особливий характер справи з примусового виконання визначають саме правовідносини у виконавчому провадженні, які є логічним продовженням судових чи адміністративних правовідносин на завершальному етапі їх реалізації. Ці правовідносини виникають, змінюються та зникають на іншому, пізнішому, відрізку часу, регламентуються вони іншим правовими приписами, для їх врегулювання використовуються інші методи (як правило, адміністративного характеру) [1-3].

Список використаних джерел:

1. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р. № 1618-IV. URL: http:// zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1618-15.
2. Про виконавче провадження: Закон України від від 02.06.2016 р. № 1404-VIII. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1404-19/page.
3. Мін'юст: 70 % судових рішень не виконується. Українська правда 16.04.2015 р. URL: http://www.pravda.com.ua/ news/2015/04/16/7064917.
4. Конституція України. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
5. Зайчук О. Теорія держави і права. Академічний курс: підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2006. 685 с.

Юнін О. С.,
перший проректор
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор

МОЖЛИВІ ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ СУЧАСНОГО ПАТЕНТНОГО ПРАВА УКРАЇНИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ ДО НЬОГО НОРМ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПАТЕНТОГО ПРАВА

Сьогодні одним з пріоритетних напрямів розвитку України є структурна перебудова національної економіки, зокрема, запровадження її нової інноваційної моделі, яка характеризується створенням ефективної системи використання та правової охорони продуктів науково-технічної та художньо-конструкторської творчості. Забезпечення чіткого та результативного правового регулювання відповідних суспільних відносин із запозиченням найбільш ефективних міжнародних механізмів такого регулювання є, на нашу думку, одним з основних напрямів подальшого соціально-економічного розвитку нашої держави.

Разом з тим ефективному функціонуванню та створенню безпечного середовища для реалізації конституційного права громадянина на творчу й інтелектуальну діяльність і використання результатів такої діяльності перешкоджає ціла низка проблем. На наш погляд, слушною є думка з приводу того, що до таких проблем у сфері промислової власності слід

віднести певну неузгодженість у правовій охороні об'єктів права промислової власності за нормами Цивільного кодексу України та окремих законів у цій сфері, необхідність у забезпеченні захисту біотехнологічних винаходів у контексті необхідності адаптації вітчизняного законодавства до законодавства ЄС, необхідність узгодження строків охорони прав інтелектуальної власності на промислові зразки, сорти рослин тощо, необхідність розроблення та запровадження механізму підтримки патентування вітчизняних об'єктів інтелектуальної власності в іноземних державах; «патентний тролінг», який в Україні має свою специфіку й реалізується у вигляді шахрайства у сфері товарів загального вжитку; відсутність захисту прав інтелектуальної власності в мережі Інтернет; відсутність ефективних механізмів фіксації таких порушень; використання неліцензійного програмного забезпечення в державних органах; потреба у вдосконаленні законодавства України щодо охорони промислових зразків та корисних моделей; неврегульованість питання щодо запобігання подання заявок на винаходи в зарубіжні країни без попереднього подання заявок в Україні та не встановлено кримінальної відповідальності за вчинення таких дій [3].

Обраний сьогодні Україною євроінтеграційний напрям розвитку обумовлює об'єктивну необхідність вивчення досвіду Європейського Союзу у сфері охорони та захисту прав суб'єктів промислової власності з метою ефективної адаптації вітчизняного законодавства у цій сфері та впровадження в національне законодавство найбільш прийнятних та ефективних елементів такого досвіду.

У процесі реформування національного законодавства та правозастосування у сфері інтелектуальної власності Україна, враховуючи євроінтеграційний шлях розвитку, має розв'язати істотний блок проблем, про які було вказано вище.

Вирішення завдань, спрямованих на імплементацію європейських стандартів до національного патентного законодавства, значною мірою має спиратися на прийняту Європейською Комісією Стратегію щодо прав інтелектуальної власності «Єдиний Ринок для прав інтелектуальної власності», де серед об'єктів захисту вагоме місце займають патенти, винаходи та розробки та промислові зразки. Зокрема, відповідно до Повідомлення Європейської Комісії до Європейського Парламенту від 24.05.2011 року в цілях розвитку Єдиного Ринку інтелектуальної власності захист прав інтелектуальної власності, у першу чергу, спрямований на виявлення та попередження несанкціонованого використання захищеної інтелектуальної власності та результатів роботи виробників-іноваторів. Основними ініціативами комплексного підходу є: створення унітарних (єдиних) патентів для захисту інтелектуальної власності на єдиній території, що знижує затрати через спрощення адміністративних процедур із різними адміністраціями країн ЄС; усунення підтвердження патентів на національних рівнях; створення єдиної законодавчої системи захисту патентів; розширення міжнародного співробітництва тощо [2, с. 101-102].

При цьому питання гармонізації та уніфікації норм законодавства держав-членів стосовно об'єктів промислової власності визнаються

такими, що потребують невідкладного вирішення. Причиною гармонізації законодавства у цій сфері є проблеми, що породжують відмінності між положеннями національного законодавства стосовно режимів правової охорони тих чи інших об'єктів права інтелектуальної власності, захисту прав інтелектуальної власності, вичерпання прав інтелектуальної власності тощо. Наявність значних відмінностей стосовно регулювання сфери інтелектуальної власності серед держав-членів ЄС свого часу викликала визнання необхідності процесу уніфікації правових підходів та гармонізації законодавства [4, с. 319-323].

У разі ж виникнення колізій між нормою права ЄС і національною правовою нормою перевага надається першій. Однак суд ЄС може підтвердити верховенство права ЄС і, зокрема, констатувати незаконність національного акту з позиції права ЄС, але він не має права скасувати незаконну національну правову норму [1, с. 134].

Європейське право, як і міжнародне право в цілому, використовує різноманітні способи, спрямовані на гармонізацію національного законодавства про охорону інтелектуальної власності. До них відносяться принцип надання національного режиму, уніфікація змістовної частини охорони інтелектуальних прав, що надаються окремими державами шляхом встановлення мінімального обсягу охоронюваних прав, спільна робота держав (учасників) у процесі подання заявок та реєстрації національних об'єктів інтелектуальних прав, а також створення супранаціональних систем охорони прав переважно за рахунок укладення регіональних угод.

Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, яка набула чинності з 1 вересня 2017 року, до сфер, в яких гармонізація законодавства здійснюється шляхом приєднання до міжнародних зобов'язань, відносить, зокрема, й захист прав інтелектуальної власності. У статті 157 Угоди визначено основні дві цілі у цій сфері: а) спрощення створення і комерційного використання інноваційних продуктів та продуктів творчої діяльності на території Сторін; і б) досягнення належного та ефективного рівня охорони і захисту прав інтелектуальної власності [5, с. 152].

У п. 2 ст. 158 Угоди міститься деталізація прав інтелектуальної власності в частині промислової власності, а саме: «права, пов'язані з патентами, зокрема патенти на винаходи у галузі біотехнологій, торговельні марки, фірмові найменування, якщо вони охороняються у формі виключного права інтелектуальної власності відповідним національним законодавством, промислові зразки, компонування (топографії) інтегральних мікросхем, географічні зазначення, зокрема зазначення походження, зазначення джерела походження, сорти рослин, охорону конфіденційної інформації та захист від недобросовісної конкуренції, як це передбачено статтею 10 bis Паризької конвенції про охорону промислової власності 1967 року» [6].

Таким чином, слід зробити висновок про те, що міжнародні стандарти, прийняті у сфері інтелектуальної власності, фактично мають пріоритет

над будь-якими регіональними домовленостями. Тобто саме міжнародні договори у сфері захисту права інтелектуальної власності породжують найбільшу частку стандартів, що пізніше знаходять своє закріплення як у національному, так і регіональному (зокрема, європейському) законодавстві.

Говорячи про європейську інтеграцію, слід враховувати таку її особливість, як проникнення права Європейського Союзу в систему національного права. З часом національні інституції щоразу більше спираються на стандарти ЄС і запроваджують позитивний досвід у реалізації, тобто використанні, дотриманні, виконанні й застосуванні національного законодавства та законодавства Європейського Союзу, пристосовуючи його до своїх умов [1, с. 9]. Так, законом від 21 липня 2020 р. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення охорони і захисту прав на торговельні марки і промислові зразки та боротьби з патентними зловживаннями» [7] були приведені у відповідність до європейського законодавства ч. 5 ст. 465 Цивільного кодексу України та ч. 5 ст. 5 Закону України «Про охорону прав на промислові зразки» щодо строків дії патентів на промислові зразки. Наразі строк чинності майнових прав на зареєстрований промисловий зразок становить п’ять років від дати подання заявки та може бути продовжений за клопотанням власника промислового зразка. Загальний строк чинності таких прав не може перевищувати двадцяти п’яти років від дати подання заявки [8-9].

У той же час продовження процесу гармонізації та приведення у відповідність з нормами права ЄС цілої низки національних нормативних актів України є нагальним та вкрай важливим питанням, що потребує якомога швидкого рішення.

Зокрема, слід погодитись з думкою про необхідність розробки та прийняття окремого акту, в якому мають бути закладені матеріальні та процесуальні норми, що деталізуватимуть діяльність Вищого спеціалізованого суду України з питань інтелектуальної власності, створення якого відбулося шляхом прийняття Указу Президента «Про утворення Вищого суду з питань інтелектуальної власності» від 29.09.2017 р. та було підтверджено законами України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» від 02.06.2016 р. та «Про судоустрій і статус суддів» від 07.07.2010 р. (зі змінами). Доцільність прийняття такого закону обумовлюється цілою низкою наявних прогалин та колізій у національному законодавстві, зокрема у частині можливостей розв’язання приватноправових спорів, які виникають із порушення прав інтелектуальної власності [5, 10].

Таким чином, гармонізація вітчизняного законодавства із законодавством та стандартами Європейського Союзу вирішить не лише проблему уніфікації підходів стосовно правової охорони й захисту прав інтелектуальної власності, створення умов для вільного руху товарів та проведення спільної політики, спрямованої на недопущення недобросовісної конкуренції. Така гармонізація

спрямовує свою дію на впровадження європейських засад, в основу яких покладено людиноцентристський підхід.

Отже, створення надійного та ефективного механізму, що забезпечить належний рівень захисту прав інтелектуальної власності, аналогічний існуючому в Європейському Союзі, є наразі одним з головних стратегічних напрямів реформування національного законодавства та правозастосовної практики.

Список використаних джерел:

1. Грицяк І. А. Право та інституції Європейського Союзу (2-ге вид., доп.). Київ: «К.І.С.», 2006. С. 300.
2. Пашко П. В. Запобігання митним правопорушенням: охорона і захист прав інтелектуальної власності на митному кордоні України: монографія. Ірпінь, Хмельницький: ФОП Стрихар А. М., 2017. С. 323.
3. Захист прав інтелектуальної власності в Україні: проблеми законодавчого забезпечення та правозастосування: рекомендації парламентських слухань (схвалені Верховною Радою України 27.06.2007 р. № 1243-V). URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1243-v.
4. Кадєтова О. В. Застосування людиноцентристських засад у процесі гармонізації законодавства у сфері інтелектуальної власності з європейськими стандартами. *Альманах права. Право і прогрес: складові забезпечення в сучасних умовах.* Київ: Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2017. Вип. 8. С. 319-323.
5. Кадєтова О. В. Угода про асоціацію України з Європейським Союзом в системі джерел права інтелектуальної власності: цивільно-правовий аспект: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. Івано-Франківськ: Університет Короля Данила. С. 279. URL: https://iful.edu.ua/wp-content/uploads/2018/06/dysertatsiya_Kadyetova.pdf.
6. Паризька конвенція про охорону промислової власності від 20.03.1883 р. (переглянута у Брюсселі 14.12.1900 р., у Вашингтоні 02.06.1911 р., у Гаазі 06.11.1925 р., у Лондоні 02.06.1934 р., у Лісабоні 31.10.1958 р., у Стокгольмі 14.07.1967 р., змінена 02.10.1979 р.) Набула чинності для України 25.12.1991 р. База даних «Законодавство України». URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_123.
7. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення охорони і захисту прав на торговельні марки і промислові зразки та боротьби з патентними зловживаннями: Закон України від 21.07.2020 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/815-20#n73.
8. Про охорону прав на промислові зразки: Закон України від 15.12.1993 р. (в редакції від 14.10.2020 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3688-12?find=1&text=%D1%81%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%BA#w1_1.
9. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. (в редакції від 10.10.2022 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text.
10. Юніна М. П. Створення Вищого суду з питань інтелектуальної власності як фактор формування ефективної системи охорони права інтелектуальної власності в Україні. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ.* 2021. № 4. С. 155-161.